

DZIENNIK WARSZAWSKI

Nr. 97.

Piątek, 21 Kwietnia (3 Maja.)

1867 r.

Wychodzi codziennie, oprócz dni następujących: po Świątach uroczystych i Niedzielach. — Prenumerata w biurze Dyrekcji, ulica Miodowa Nr. 487 i Kantorach. — Obwieszczenia przyjmują się za opłatą od wiersza druku: za 1-krotne obwieszczenie kop. 6, za 2-krotne kop. 9, za 3-krotne kop. 12. — Artykuły nadsyłane do zamieszczenia w Dzienniku nie zwracają się. — We wszystkich co dotyczy Dziennika, należy odnosić się wprost do Dyrekcji obu Dzienników Warszawskich.

Prenumerata w Warszawie rocznie rs. 8. — Półrocznie rs. 4. — Kwartalnie rs. 2. — Miesięcznie kop. 67. — Bez odnoszenia w biurze Dyrekcji prenumerata nie przyjmuje się. — Numer pojedynczy kop. 5. — Za odnoszenie do domu, opłaca się miesięcznie kop. 5. — Na prowincji na stacjach pocztowych w Królestwie i Cesarstwie Rocznie rsr. 9 kop. 20. — Półrocznie rsr. 4 kop. 60. — Kwartalnie rsr. 2 kop. 30. — Miesięcznie kop. 80.

Rok 4.

SPIS RZECZY

DZIAŁ URZĘDOWY. — Najwyższe nagrody. — Towarzystwo kred. ziemskie.

DZIAŁ NIEURZĘDOWY. — Warszawa. — Przegląd polityczny. — Telegramy. — Wiadomości telegraficzne. — Otwarcie kursów pedagogicznych w Wymyslinie. — Magiczka p. Helena. — Koncerta instytutu muz. — Dwa koncerty p. Ap. Kątskiego. — Wystawa płodów rolniczych. — Banki. — Regulator. — Szkoła rysunków w Wilnie. — *Nikolajewskij Wiestnik*. — Kwestja luksemburgska. — Francja. Kwestja reorganizacji armji. — Król grecki. — Włochy. Dług papieżki. — Korespondencje ze Lwowa i Paryża. — Kronika Sądowna (Rozbicie poczty). — Sprawozdanie chorób leczonych ze zdrojowiska w usku 1866 r. —

FEJLETON. — Szkice Psychologiczne (I. Paweł i Wirginja) p. A. Niewiarowskiego.

PRZEWODNIK WARSZAWSKI.

DZIAŁ URZĘDOWY

Warszawa,

dnia 20 Kwietnia (2 Maja).

Najjaśniejszy Pan, na przedstawienie Jenerał-Feldmarszałka Hrabiego Namiestnika w Królestwie, w d. 16 kwietnia, Najmiłościwiej ozdobił raczył: Rzeczywistego Radcę Stanu *Dekucińskiego* orderem św. Anny 1-ej klasy; Rzeczywistego Radcę Stanu *Malkowskiego* i *Popowa* orderem św. Stanisława 1-ej klasy.

Najjaśniejszy Pan, na przedstawienie Jenerał-Feldmarszałka Hrabiego Namiestnika w królestwie, Najmiłościwiej ozdobił raczył: Członków b. Rady Stanu Królestwa, Rzeczywistych Radców Stanu *Dutkiewicza* i *Hejmana*, oraz Członków b. Komisji Umorzenia Długu Krajowego, Rzeczywistych Radców Stanu *Borzęckiego* i *Hr. Uruskiego* — orderem Ś. Włodzimierza klasy 3-ej, a Członków tejże Komisji: *Glassa* orderem Ś. Anny 2-ej klasy z koroną, *Bankiera Kronenberga* orderem Ś. Stanisława 2-ej klasy — *Jana Posturzyńskiego*, *Walerjana Szamotę* i *Bankiera Laskiego*, orderem Ś. Anny 3-ej klasy — a *Lessera-Levy* orderem Ś. Stani-

FEJLETON DZIENNIKA WARSZAWSKIEGO.

SZKICE PSYCHOLOGICZNE

(w ramach powieści)

PRZEZ

Aleksandra Niewiarowskiego.

W wielkim życiu ogrodzie — ludzie są jak drzewa

W których i robak mieszka i — ptak na nich śpiewa.

WSTĘP.

Nic trudniejszego jak początek powieści! I nie dla tego, ażeby autorowi ubóstwo pomysłów przeszkadzało zacząć jego utwór, lecz że te pomysły zbyt gromadnie tłoczą się wtedy pod pióro! W tej chwili nawet, gdy czynię takie artystyczne zwierzenie, kilka najrozmaitszych „początków” staje przede mną a każdy z tych epizodów lub obrazków, domaga się pierwszeństwa. — Raz, widzę jakiś dworek wiejski, pełen prostoty i wdzięku! Jedną stroną oparł się on o zieloną ścianę lipowego szpaleru i biały jego komin zdaje się marzyć w tym zielonym gęstych liści wawrzynie. Z drugiej strony, ma staroświecki na słupach oparty ganek, w którym dwa psy drzemające na słońcu, łapią niekiedy w powietrzu — dokuczające im muchy! A w okienku... za muślinową firanką, za doniczkami laku i rezedy, ukazuje się cudna twarzyczka dziewczęcia, rumianego jak róża, z oczami tęsknymi co patrzą gdzieś daleko na drogę od lasu wiodącą!... Stada żół-

śława 3-ej klasy (ustanowionym dla niechrześcian).

Dodatek do 95 § ustawy towarzystwa kredytowego ziemskiego. — Rada państwa, na wniosek ministra finansów, względem uzupełnienia § 95 ustawy towarzystwa kredytowego ziemskiego, uchwaliła: wniosek ministra zatwierdzić, i w skutku tego, § 95 ustawy towarzystwa kredytowego ziemskiego wyłożyć w ten sposób: § 95. Wartość listów zastawnych ustanawia się podług życzenia zaciągającego pożyczkę, na 100, 125, 1,000, 5,000, i 10,000 monetą brzęcząca, licząc za każde 125 rs. po 500 fr., 20 funt. st., 236 zł. hol. i 134 tal. prus. — Powyższą uchwałę rady państwa, Najjaśniejszy Pan, na d. 27 lutego r. b. najwyżej zatwierdził raczył i wykonał polecił. (Zb. post.)

DZIAŁ NIEURZĘDOWY

Warszawa,

dnia 20 Kwietnia (2 Maja).

Dzisiejsze dzienniki podają nam objaśnienie programu ruskiego co do konferencji w kwestji luksemburgskiej, o przyjęciu którego doniósł nam wczorajszy nasz telegram. Program ten zależał głównie na tem, aby konferencja zajęła się wyłącznie przejrzeniem traktatu z 1839 r., podczas kiedy Francja pragnęła, aby traktaty z 1815 r. i paryżski z 1866 r. były także przedmiotem obrad konferencji, od której Prusy spodziewały się przyznania im zeszłorocznych nabytków. Głównem jednak ich żądaniem, według półurzędowej *Correspondance de Berlin*, było uzyskanie takiej samej rękojmi, jakiej miały się pozbyć odwołując załogę z Luksemburga, który zasłaniał jedyną ich słabą granicę. Za taką rękojmę, wspomniana korespondencja uznawała zneutralizowanie Luksemburga przy poręczeniu wielkich mocarstw. Na żądanie rządu luksemburskiego, jak donosi dzisiejszy nasz telegram, zebranie konferencji zostało przyspieszone na d. 7-maj. Usposobienia poko-

jowe Francji uwydatnia najlepiej artykuł *Monitora*, o którym onegdaj zamieściliśmy telegram, a którego bardziej szczegółowy rozbiór znajdują czytelnicy poniżej. Z innych dzienników francuzkich, *Jour. des Débats* dowodzi, że załoga pruska w Luksemburgu nie rozdrażniała tak honoru narodowego Francji, aby następstwem jej pozostania w tej twierdzy miała być koniecznie wojna, a *Temps* zamieszcza ciągle adresa za utrzymaniem pokoju. Godnem jest uwagi, że w Wiedniu, prawie powszechnie, mało mają ufności w ostatnie pokojowe wiadomości i dzienniki tamtejsze wątpią o możliwości pomyślnego skutku usiłowań dyplomacji europejskiej. Jednocześnie dzienniki berlińskie zapewniają, że uzbrojenia Francji nie ustają.

La Patrie zapowiada, że skoro tylko stanowczo będzie oznaczony dzień otwarcia posiedzeń konferencji, rząd udzieli izbom objaśnienia. Tymczasem ciało prawodawcze francuzkie zajmie się roztrząsaniem projektu reorganizacji armji, który licznych ma tam nieprzyjaciół. Po między innymi krańcowa opozycja wystąpiła z kontr-projektem, dążącym do zniesienia zupełnie stałej armji.

We Włoszech dzienniki półurzędowe pochlebają sobie, że izba również okaże się przychylną dla projektów finansowych gabinetu, jak w kwestji długu papieżkiego, co do którego za gabinetem głosowała znaczna większość. Nadzieje te mogą omylić, a tymczasem nic jeszcze nie wiadomo o planach p. Ferrara, mówią tylko, iż zamierza on proponować wypuszczenie za 600 milionów fr. pieniędzy papierowych, opartych na dobrach duchownych.

Położenie w Hiszpanji polepsza się, ale mimo tego przeciwnicy Narvaeza nie tracą odwagi i zaowu, wprawdzie bezskutecznie, usiłowali podnieść przeciwko niemu królowę.

ciuchnych kacząt i zielonych gąsiek, wiedzione do sadzawki przez kwaczące i gegające matki — chmurka wróbla przelatująca w powietrzu — kilka ubogich chat i kilku pracujących ludzi, zakończają ten obrazek cichy, na który pogląda z wysoka pogodne niebo, to szafiowe morze nieskończoności, w którym i wzrok orła i myśl człowieka zarówno utoną!... Chwytam pióro, by odszkicować ten obraz, gdy natychmiast, zjawia się drugi — na którym znowu — jakaś pusta okolicca — jakieś mchem porośnięte ruiny! A u stóp dębu rozdartego piorunem — siedzący samotnik z bladą twarzą, z okiem dziko marzącem i z włosami rozwichrzonymi nad czołem. Jaka szkoda, że palił cygaro! Przed kratkami krytyki i delikatnym wędchem dam nie palących... nie znalazłby miłosierdzia taki hawański początek powieści! — Spójrzałem tedy na inny obraz. Tu znowu — młoda dziewczyna z białą kamelią we włosach, z drzącą na rękach ciężką a czerwona chusteczką na alabastrowym gorsie, siedzi na darniowej ławce w altanie i przyjmuje przysięgę miłości od kłęczącego u jej stóp — młodzieńca. Przez zielone liście altany, kielichy dzikich powojów patrzyły na ten obraz — krople rosy ukryte w cieniu liści, drżały jak brylanty, dotknięte ukośnym słońca promieniem, a złoto-pióra *Żółna* świsłała melancholicznie siedząc na sąsiedniej tego rajy jabłoni...

Tyle było poezji w tem otoczeniu — tak prawdziwy zapał w oczach młodzieńca — tyle wstydu i szczęścia w twarzy dziewczyny... że już z bijącym sercem, zacząłem przenosić na papier, ten tak rzadki w na-

szych czasach obrazek — gdy w tem... kochankowie zaczęli mówić. Niestety! mówili po francuzku! — O! przestań śpiewać żółto-pióra żółno! Zwińcie kielichy wy niebieskie powoje... ioschnij roso na liściach! To może jakaś bona z Szwajcarii zaczyna romans z paniczem, który powrócił z wojażu... Precz mi i niemoralny i nieswojski obrazie — żądam innego! w którymby jakaś *kwestja* — jakaś *tendencja*, leżały obwinęte w serwetę estetyczną, którą „poważny” i „światły” czytelnik, obciera ręce po dotknięciu owych nieczystych książeczek... w których myśli, jak tabunowe konie okryte są pianą lotu, — gdzie fantazja poety płynie z rozpuszczeniem włosami, których sztyldkretowy grzebień nie ugłaskał równiółtko, a kosmetyk nie nadał blasku i woni!... Lecz oto inny jeszcze obraz, pełen charakteru, lecz na tle ciemnym... rozwija się przede mną. W ustroniu czarownem, którego ściany i podłoga zasłaniają wschodnie kobierce — przy złotem świetle lampy, pośród roślin zielonych i barwistych kwiatów w porcelanowych wazonach; — pośród mnóstwa cacek niewieściej toalety — na łonie złotego zbytku, co zewsząd spogląda wyłożonem okiem — stoi blada, wysmukła postać kobiety. Ta postać nieruchoma, z czołem pochylonem, ustami zaciśniętymi boleśnie i załamaniem rękami, wygląda jak żywy posąg rozpaczli! Czarne włosy, strumieniami płyną po ramionach i piersiach okrytych lekką przejrzystą draperją — biała szata, niby tunika starożytna, falduje się w marmurowych zagięciach na tem ciele z marmuru... Jakież okropny kontrast tej postaci ze

Wiadomości z Meksyku, mianowicie o losie cesarza Maksymiljana ciągle są sprzeczne.

Zwracamy uwagę czytelników naszych na zamieszczone poniżej korespondencje ze Lwowa i Paryża.

Telegramy

DZIENNIKA WARSZAWSKIEGO.

Wiedeń, 1-go maja, (urzędowy).
Na żądanie rządu luksemburskiego, konferencja zgromadzi się w Londynie 7-go maja. Rosja, Prusy i Austria będą reprezentowane na niej przez swych ambasadorów w Londynie.

Paryż, 1 maja. Monitor wieczorny
w kwestji luksemburskiej powiada: Francja nie chcąc przeszkadzać działaniom trzech mocarstw pośredniczących, pozostawiła im staranie rozpoczęcia z Prusami sprawy, która w oczach Francji przedewszystkiem jest kwestją prawa publicznego i ogólnego interesu.

(Correspondenz Bureau.)

Wiadomości telegraficzne.

* **Bruksela, 29 kwietnia.** Raport komisarza pruskiego, nadradcy budownictwa Hagen'a, w kwestji otomowania rzeki Skaldy, został już złożony i przemawia na korzyść projektu podanego przez rząd holenderski. (Wolffs T. B.)

* **Florenceja, 29 kwietnia.** Rattazzi, odpowiadając na interpelację Micellego, oświadczył, że całkiem bezasadną jest pogłoska o wyładowaniu bandytów na wyspie Sycylii. (Corr. Bür.)

* **Praga, 30 kwietnia.** Wydawnictwo dziennika *Narodni Listy* zostało zawieszona na trzy miesiące. Wydawnictwo to ustaje począwszy od dzisiejszego numeru. (Die Presse.)

* **Florenceja, 28 kwietnia.** Italic donosi, że p. Walewski widział się kilka razy z prezesem rady ministrów. Deputowany Karol Poerio umarł. (Cor. H. B.)

* **Berlin, 30 kwietnia.** W izbie deputowanych przy pierwszym zaraz głosowaniu wybrany został p. Forckenbeck na prezesa; pierwszym wice-prezesem obrano znowu Stavenbagen'a, a drugim po potrójnym głosowaniu, Eulenbura. (Wolffs T. B.)

* **Drezno, 30 kwietnia.** Izba deputowanych saskich postanowiła w przyszłym piątek głosować nad przyjęciem bez zmiany albo też zupełnym odrzuceniem ustawy związku północno-niemieckiego. Prezes izby Haberkorn oświadczył, że kiedy ustawa związku północno-niemieckiego uchwaloną została tak przez większość parlamentu, reprezentanci zatem pojedynczych państw, powinni koniecznie odłożyć na

bok wszelkie choćby największe powątpiewania. Sejm saski powinien szybko załatwić odnoszące się do tego przedmiotu zadanie. (Tamże.)

* **Bruksella, 30 kwietnia.** W izbie deputowanych rząd wniósł o zatwierdzenie kredytu 8,400,000 fr. na przerobienie broni wojsk pieszych i projekt pożyczki 60 milionów na wypadek nadzwyczajnych ewentualności. (Tamże.)

* (Otwarcie pedagogicznych kursów w Wymyślinie). Otrzymałszy z Płocka następujący szczegółowy opis otwarcia kursów pedagogicznych we wsi Wymyślinie, o którym w swoim czasie podaliśmy wiadomość.

Z **Wymyślinia.** Dnia 1 lutego byłem świadkiem uroczystości, która się w tym dniu odbyła we wsi Wymyślinie (w powiecie lipnowskim, gubernji płockiej), a godnej uwagi, tak ze względu przyczyn, w skutek których miała miejsce, jak i ze względu szczegółów i okoliczności jej towarzyszących. Uroczystością tą było otwarcie nowego zakładu naukowego — kursów wymyślińskich dla ludności polskiej. Nie potrzebuję rozwodzić się nad użytecznością i ważnością nowego zakładu naukowego, mającego na celu przygotowania początkowych nauczycieli. Powszechnie czuć się dający brak dobrych początkowych nauczycieli, usuwa wszelką wątpliwość w kwestji, o gwałtownej potrzebie zakładów naukowych, w którychby mogli się kształcić ludowi pedagogdy. Słusznie powiedział naczelnik dyrekcji naukowej płockiej w mowie mianej podczas aktu otwarcia, że nowo zakładający się krzewnik nauczycieli ludowych, należy powitać jako wschodzącą jutrzenkę oświaty ludu. Co do mnie, mam zamiar tylko opowiedzieć to, co widziałem w Wymyślinie, mało znanej wiosce i rzadko kiedy na mapach umieszczanej. Pomimo to jednak, wieś ta odznacza się bardzo malowniczym położeniem, a szczególnie w tej miejscowości, w której położone są zabudowania przeznaczone na kursa pedagogiczne. Tu miło wpadają w oko, borek ze stuletnimi dębami, jezioro rozciągające się daleko i rozległe ogrody owocowe. Wszystko to przybiera teraz większe znaczenie, gdyż pada sposobność zaznajomienia w samym zakładzie przyszłych nauczycieli wiejskich z miejscowymi płodami. Dla tego niepodobna nie być wdzięcznym zwierzości szkolnej za tak trafne wybranie wsi Wymyśliny na siedzibę kursów pedagogicznych. Wcześniej przed otwarciem tych kursów, jak tylko rozpoczęły się roboty około przekształcenia zabudowań poklasztornych, odpowiednio ich nowemu przeznaczeniu, zaczęli się zgłaszać życzący wstąpić do tego zakładu i tymczasowo, do czasu otwarcia, uczęszczali do szkoły początkowej wymyślińskiej, aby w niej więcej się nsposiobić w języku ruskim. W miarę zbliżania się robót ku końcowi, liczba kandydatów coraz się bardziej powiększała, a okoliczni włościanie, dowiedziawszy się o otworzyć się mających kursach z ogłoszeń wcześniej rozesłanych do wójtów gmin znajdujących się w dyrekcji naukowej płockiej, zaczęli coraz więcej rozprawiać o tem, jak Cesarz jest troskliwym o ich oświatę. Za przybyciem do Wymyśliny w dniu 30 stycznia naczelnika dyrekcji naukowej, rzeczywistego radcy stanu A. Popowa, kiedy się rozpoczęły przygotowania do uroczystego otwarcia kursów, w miejscowych widośnie się objawiało szczerę

życzenie uczestniczenia w tej uroczystości. Nadszedł nareszcie dzień 1 lutego, a tłumy ludu jak gdyby w oczekiwaniu wielkiego święta, od samego rana zaczęły się zgromadzać w Wymyślinie. O godzinie 11-jej z południa, na pierwszy odgłos dzwonu, ten tłum ludu udał się do rzymsko-katolickiego kościoła, dokąd także wkrótce udali się naczelnik gubernji baron M. E. Wrangel, który umyślnie zjechał na uroczystość otwarcia kursów, naczelnik dyrekcji naukowej, miejscowe władze wojskowe i cywilne, tudzież wójci, ławnicy i sołtysi. Po odprawieniu mszy św., nauczyciel religji ks. Lewandowski miał mowę na tekst: serce rozumne nabywa umiejętności, a ucho mądrych szuka jej. (Przyp. Sal. r. XVIII w. 15). W mowie tej kaznodzieja, w sposób jak najprzystępniejszy dla prostego ludu, objaśnił cel nowego zakładu naukowego, którego otwarcie jest świętem dowodem troskliwości Monarchy dla tutejszego kraju. Po odprawieniu przez tegoż księdza Lewandowskiego, w asystencji dwóch miejscowych duchownych, błagalnych modłów, obecni, będąc zaproszeni przez naczelnika dyrekcji naukowej, udali się do jednej z sal klasowych, w której się miał odbyć akt uroczysty. Przybranie tej sali, dzięki urządzającemu, odznaczało się całym wdziękiem prostoty, nie pozbawionej jednak piękności i dobrego gustu. Temi ostatnimi przymiottami szczególnie odznaczała się cyfra Najjaśniejszego Pana ze sztucznych kwiatów, umieszczona nad Jego dwoma portretami. Girlandy z takich samych kwiatów zdobiły także ściany sali. Gdy obszerną tę salę napelnili goście, o ile pomieścić się mogli, naczelnik dyrekcji naukowej wszedłszy na katedrę, odczytał Najwyższy reskrypt do Namiestnika królestwa z dnia 5 (19) lutego 1866 r., następnie na zasadzie polecenia JW-go Jenerala-Feldmarszałka hrabiego Namiestnika, tudzież rozporządzenia komisji rządowej oświecenia publicznego ogłosił, że kursa pedagogiczne wraz ze wzorową przy nich szkołą elementarną, otwierają się obecnie w Wymyślinie. Następnie tenże naczelnik dyrekcji, zaprosiwszy gości do zajęcia miejsc swoich, miał z pamięci mowę, w której wystawił ważną znaczenie nowo otwierającego się zakładu dla stanu włościańskiego w chwili powołania go w skutek reform do nowego życia, w obec trudności, jakie się napotyka przy obsadzaniu posad początkowych nauczycieli z powodu braku uzdolnionych pedagogów. Wynurzył przekonanie, że jak z jednej strony stan włościański rozpropnie korzystnie będzie z nowego dobrodziejstwa, jakiem obdarzony został, tak również z drugiej strony osoby wybrane do przewodniczenia i nauczania w nowym zakładzie, święcie, według słów Monarszych, spełnią włożone na nich obowiązki. Zakończył mowę swoje wskazaniem znaczenia tych obowiązków. „Pamiętajcie, żeście powołani zostali”, mówił dostojny naczelnik dyrekcji, zwracając się do grona naukowego, „nie tylko do kształcenia pedagogów, lecz również do wywierania, za pośrednictwem waszych uczniów, wpływu na społeczność, przez krzewienie pośród niej oświaty, która najwięcej, podług słów wiekopomnego „nakazu Wielkiej Prąbki naszego Monarchy-Oswobodziciela, zdolna jest podnieść moralną godność ludu”. Jeżeli przagniecie, mówi tenże nakaz, zapobiedz przestępstwom, starajcie się, aby oświata rozszerzała się między ludźmi. Takie to zadanie macie przed sobą, i od was zależy pomyslnie jego rozwiązanie. Zaczynajmy więc ten pierwszy dzień służby naszej, tak ważnej

wszystkiem co ją otacza! Jakże ten smutek cierpieć musi w obec urągającego mu zbytku!

Potem — już tylko jedną zobaczyłem grupę: Dwóch starych białowłosych i białowłosych, spotkało się w ogrodzie publicznym. Jeden wykwintnie ubrany, kosztownym futrem okryty, szedł wyprostowany dumnie a w jego chodzie, układzie głowy i w czerwonej wstążeczce u guzika znać było dawnego oficera. Drugi miał kij zebraczy i szarą sukmanę — lecz sukmana była schludna i zapięta pod szyję, którą otaczał sztywny halsztuch czarny. I on także miał na piersiach brązowy medal na spłowiej wstążce — i on także idąc, prostował sędziwą postać. — Obadwaj spotkali się przechodząc — obadwaj stanęli. Zebrak podniósł rękę do czapki i łzy stanęły mu w oczach. Drugi — spojrzął nań bystro, czegoś szukał w pamięci — aż obadwa nagle przystąpili ku sobie:

Wielmożny pułkownik!

Mój dzielny wiarusie!

I ręce dwóch weteranów, spleły się w serdecznym uścisku! Jakaś mgła zastoniła im oczy — gdy je przetarł ręką, już ta grupa zniknęła gdzieś w pomroku... Może później — któryś z tych obrazów, powleczonej werniksem, przedstawi w tych „Portretach.” Na początek, daję tylko karykaturę czy parodię — nie treści lecz tytułu tylko — sławnej Bernardin’a sielanki.

PAWEŁ i WIRGINJA *).

I.
Bohater i Heroina.

Heroina była wdową, choć zaczęła dopiero rok dwudziesty! Jej oczy ciemno-szafirowe, miały wyraz nieokreślonej tęsknoty, jak ciemniejszy szafir nieba, gdy mu daleka chmura zakryje słońce na chwilę; — jej usta jak krew żywa czerwone, zaginały się w łuk zdradziecki, co ustawicznie pocałunkiem zagrażał;... jej płeć biało-różowa, puszyla się delikatnie, jak skórka na świeżo zerwanej brzoskwini; — jej ręczki drobne i wypieszczone, zakończyły różowe i przezrocyste paznokcie, — jej stopy leniwe! nie rosły z nią razem — zostały w swoich dzieciennych kształtach; — jej głowa otoczona wężami czarnych włosów, była klatką rzeźbioną ślicznie, z której fruwały stada różnobarwnych marzeń, pstrych jak motyle, jak one skrzydlatych! Jej serce, do lat siedemnastu rosło za szklami cieplarni — za oknami sali szkolnej, na pensji; — później, przez rok cały spało pod gorsetem, drzemało pod bukiem balowym, aż się zbudziło pod ognistym wzrokiem narzeczonego. Później, znowu zasnęło przy boku męża... uderzyło cokolwiek żywiej

*) Ten pierwszy obrazek, napisany już był przed kilku laty; odnalazłszy i wykończywszy go obecnie, otwieram nim szereg „Szkieł Psychologicznych,” z powodu, że jeśli nie wartością obrobienia, to charakterem swoim, poddaje się on do postawionego na czele tytułu. (Przyp. autora).

na jego pogrzebie — marzyło pod żałobną sukienką przez chwilę — a za rok znowu, na drugą wiosnę, zazieleniło się nadzieją, wraz z darnią pokrywającą mogiłę nieboszczyka. Heroina była piękną jak anioł, czadą jak średniowieczna ballada, kapryśną jak zepsute dziecko i... miała pół miliona posagu!

Bohater był szaleńcem i miał lat trzydzieści. Jego oczy szare, wypłowywały już z koloru przeczarnostego, który tęcza okrążająca młode serca użycza; — jego usta okalały delikatne marszczki, które się tworzą wśród nocy bezsennych, wśród nałogów bydłych i... w pośród cierpień wielkich! Jego głowa była grobem umarłych rojeń a grób ten oświecała dogorywająca lampka, nie podsycanej wiarą myśli: — jego serce było jak zbrojownia mordercy — tyle tam trucizn i tyle ostrych pocisków tkwiło. Kiedyś, w młodzińczym wieku, to serce było zdrojem, który podsycił czyste łzy matki; — wraz z jej śmiercią źródło ten wysychał, wypływając przez oczy — aż dopóki nie zbrakło łez na oplakanie stokroć smutniejszego sieroctwa — duszy! Jeszcze później, to serce drżało wzruszane namiętnością szaloną — namiętnością graczą, — potem, umarło wraz z ostatnią stawką przegraną; — nareszcie, przeniosło się do mózgu, podsyciło go sprytem wyrachowania i zamazało tłuszczem egoizmu. Bohater był zepsuty jak szatan, niestały jak myśl rozpaczna, powabny jak grzech ukryty... i miał pół miliona długów.

Heroinie było imię Wirginia. — Bohaterowi Paweł.

(d. c. n.)

„sprawie, modlitwą za Monarchę Dobroczytcę i prosimy o pomoc w szczęśliwym rozprężeniu u Tego, który podczas Swego ziemskiego żywota nosił miano Boskiego Nauczyciela”. Po stosownym nabożeństwie i poświęceniu sal klasowych, inspektor przewodniczący w kursach miał mowę w języku ruskim, a nauczyciel Steciewicz w języku polskim. Pierwszy z nich, między innymi nareczami, wskazał na konieczność gruntownego nauczania się przez uczniów nowego zakładu, języka ruskiego, jako języka wielkiego narodu, do rodziny którego oni sami należą, — jako języka, za pośrednictwem którego prawdopodobnie bardzo wielu z nich stosować będą na praktyce wiadomości nabyte w zakładzie; drugi porównując położenie włościan dawnej Polski, kiedy oświata ludu była zapoznaną, ze stanowiskiem, na jakim dziś zostali postawieni, kiedy oświata uznana została za główny warunek ich życia, wynurzył nadzieję, że oni w zupełności zrozumieją dobrodziejstwa Monarchy i okażą się godnymi Jego poddanymi. Hymn narodowy rurski odśpiewany po rusku przez uczniów i uczennice szkoły wiejskiej wymyślńskiej, z towarzyszeniem muzyki wojskowej, zakończył uroczyste otwarcie kursów pedagogicznych. Niepodobna wątpić, żeby ta uroczystość, pomimo całej swojej skromności, nie była pociągającą dla młodego pokolenia tego stanu, który wołą Najjaśniejszego Pana został powołany do nowego życia, a teraz obdarowany został nietylko materjalnymi, lecz i moralnymi do tego środkami. Co się zaś tycze starszych włościan, to zdaje się, iż pomimo nieokreszanej większości, zdołali jednak zrozumieć dobrodziejstwo, jakim obdarza ich rząd, otwierając zakład naukowy do kształcenia ludowych nauczycieli. Tak przynajmniej wnosiłoby należało z niecierpliwego oczekiwania dnia otwarcia zakładu, jak również z bardzo prostej i naturalnej mowy, którą niespodzianie powiedział, po skończonym akcie, włościanin Kaczerowski, wynurzając w imieniu spółwłóścian uczucia wierno-poddania dla Najjaśniejszego Pana, tak troskliwie dbającego o kształcenie ludu i dziękując przewodniczącym władzom, za wierne wykonywanie woli Monarszej. „My w zupełności pojmujemy”, powiedział przytem miejscowy wójt do naczelnika dyrekcji naukowej, „dobrodziejstwa dla nas, rządu, i będziemy się starać być godnymi jego troskliwości”. Po skończonym akcie, goście oglądali sale przeznaczone na pomieszczenie kursów. Rozumnie się, że nie mogli tu znaleźć nic zbytkownego i wykwintnego, lecz jeżeli wygodą, trwałością, czystością i porządkiem stanowią konieczny warunek dla każdego zakładu naukowego, to nie należy powątpiewać, żeby goście przy oglądaniu gmachu nie doznali bardzo przyjemnego wrażenia. Następnie dostojniejsi goście, a w tej liczbie wójt i ławnicy, zaproszeni zostali na śniadanie, podczas którego prowadzono żywą rozmowę o nowym zakładzie naukowym i podług zwyczajnego wzniesiono kilka toastów, z których najpierwszym był toast za zdrowie Najjaśniejszego Pana wzniesiony przy melodycznych dźwiękach wojskowej orkiestry, grającej hymn narodowy: „Боже Царя храни”.

* (Pierwsze wystąpienie sławnej magiczki p. Heleny), z udziałem jej ojca, również znanego prestidigatora p. Faure, odbyło się wczoraj w teatrze wielkim. Publiczność zgromadziła się dość licznie, a jeżeli nie napełniła sali zupełnie, to przyczyna tego leży w spowzednieniu już u nas obecnie widowisk tego rodzaju, przez tak liczny najazd magików na Warszawę w tym roku. W każdym razie, p. Helena okazała dowody zadziwiającej zręczności! tem bardziej, że sztuki, mianowicie zaś eskamoterje, też same jakie czynili liczni jej poprzednicy gołymi rękami, ona robiła w rękawiczkach! Przyjęcie też młodej, zręcznej, powabnej prestidigatorki, było bardzo sympatyczne! Huczne oklaski powtarzały się często, a było za co klaskać! albowiem, oprócz drobnych prezentów, rozdawanych przez p. Helenę, wielu z widzów otrzymało kosztowniejsze nawet upominki od p. Faure podczas ciągnięcia loterii, z których dwa ostatnie, szczególnie zabawiły widzów — gdyż składały się: jeden, z ogromnego placka trudnego do uniesienia — drugi zaś, z... krynoliny, wygranej niestety, szczególną losu igraszka przez — oficera! — Pare set osób uczestnowanych zostało lodami, które p. Faure bądź roznosił kazal na tacach, bądź też dobywał łyżeczką z kapelusza i podawał ten sorbet w usta spragnionym. W ogóle, można powiedzieć — bawiono się wybornie na wczorajszym widowisku, które niebawem powtórzy się znowu. — Wtedy, pomówimy raz jeszcze o pięknej i utalentowanej czarodziejce, która w rękach i... w oczach posiadła istotnie czarodziejską potęgę!

* (Koncerta instytutu muzycznego). Dyrektor instytutu muzycznego p. Apolinary Kątski, wywiązując się z danego przyrzeczenia, któremu na przeszkodzie stanęły nieprzewidziane okoliczności, ma honor niniejszem zawiadomić, że przybędzie wraz z kilkoma wychowawcami tegoż instytutu do m. Płocka, Włocław-

ska i Kalisza, dla dania tamże poprzednio zapowiedzianych wieczorów muzycznych, które odbędą się w następującym porządku, a mianowicie: w Płocku, w niedzielę 30 kwietnia (12 maja) i poniedziałek 1 (13) maja; — w Włocławsku, we środę i czwartek, dnia 3 (15) i 4 (16) maja; — w Kaliszu zaś, w sobotę i w niedzielę, t. j. 6 (18) i 7 (19) maja r. b.

* (O dwóch koncertach Apolinarego Kątskiego, danych w Wilnie), w dniach 17 i 19 kwietnia, otrzymaliśmy korespondencję, w której donoszą nam o nadzwyczajnym ich powodzeniu. Wszystkie bileta rozkupione tak wczesnie, iż wielu bardzo wielbiciele mistrzowskiej gry naszego artysty, nie mogło już skorzystać z sposobności usłyszenia go po tak długiej, bo dziesięcioletniej nieobecności. Sala teatru, w której Kątski dawał obadwa swoje koncerty — przepelniona była, a huczne oklaski i wywoływania całej publiczności — zaświadczyły znakomitemu wirtuozowi o serdecznej sympatii publiczności wileńskiej i o szczerem uwielbieniu dla jego talentu. Program obydwóch koncertów Kątskiego był wybrany starannie — nazwiska najpierwszych kompozytorów — jak, Alarda, Beriota, Liszta, Mendelsohna-Bartholda, Verdięgo, Wolffa i t. p. dawały rękojmię wyższej artystycznej rozkoszy — muzykalnym słuchaczom. Najwięcej zapalu jednak wywołały dwa fragmenta programu: „Koncert Alarda” (na dwoje skrzypiec) i „Elegja na śmierć poety” utworu koncertanta. — Korespondent powiada, że tryumf Kątskiego w Wilnie był tem zupełniejszy, iż niedawno, przyjeżdżający tam i występujący publicznie tacy mistrzowie jak Dreyschock, Servais i Wieniawski, nie mieli wielkiego powodzenia. Publiczność zgromadzona tak licznie na obydwóch koncertach Kątskiego słuchała również z przyjemnością wzorowej gry jego dawnego ucznia, zamieszkałego w Wilnie skrzypka, p. Władysława Bartoszewicza, który przyjął udział w drugim koncercie swego mistrza. Pp. Ignatowski tenor i Wojciechowski fortepjanista, obadwaj wychowawcy tutejszego instytutu muzycznego — towarzyszyli Kątskiemu w jego artystycznej wycieczce. Gra p. Wojciechowskiego biegła i czysta, podobała się bardzo publiczności wileńskiej, która zresztą z prawdziwym entuzjazmem przyjęła i pożegnała Kątskiego, ciesząc się nadzieją, iż w tym roku jeszcze, znakomity wirtuoz odwiedzi znowu tak sympatycznych dlań słuchaczy. *Al.*

* (Wystawa płodów rolniczych). Otrzymaaliśmy z Janowa bielskiego następujący artykuł:

„Z niemałym zadowoleniem wyczytaliśmy w N. 88 Dziennika Warszawskiego, że w roku bieżącym ma się odbyć w mieście Warszawie wystawa płodów rolniczych i t. d. Każda wystawa nie może jak tylko ze wszech miar przynieść niewątpliwe korzyści rolnictwu, daje ona bowiem sposobność poznania cenniejszych płodów, tak w zbroju jak w inwentarzach, ułatwia tym sposobem ich nabycie i rozpowszechnienie — wskazuje nowe obrane drogi udoskonalenia i w końcu obudza emulację, która nie zaszkodzi równie w naszym jak w każdym innym zawodzie. Miesiąc wrzesień, jest dobrze obraną porą, ponieważ po ukończonych żniwach, wszelkie gatunki zboża mogą być w komplecie dostarczone, a dla okazów bydła i koni jest ona równie dogodna jak każda inna pora roku. Wszakże co się tyczy owiec, to rzecz ma się zupełnie inaczej. Na wystawie wrześniowej mogą być okazane tylko sztuki ras mięsnych; lecz my dotąd, chyba z bardzo małym wyjątkiem, nie wychowujemy owiec wyłącznie jako produkcję mięsa, a głównie tylko wyrabiamy wełnę. Nam więc chodzi właściwie o ocenienie wełny, i wskazanie jaki kierunek w kształceniu wełny może największe, w danych warunkach, rolnictwu przynieść. Otóż w miesiącu wrześniu włos wełny, jako nadzwyczaj przerosnięty, byłby zupełnie nie normalnym i nawet dla znawców trudnym do oceny. Wątpię także, ażeby który z właścicieli owczarni chciał najcenniejsze swoje sztuki dotrzymać niestrzyżone do miesiąca września, i wystawić się na niebezpieczeństwo utraty ich, trzymając je pokryte ogromną wełną przez czas największych upałów. Sądzę przeto, że dla okazów owiec powinna być urządzona zupełnie oddzielna wystawa. Wystawa dla owiec w prowincji szlaskiej, może pierwsza w całych Niemczech, odbywać się w miesiącu marca, a to dla prostej przyczyny, że wówczas włos wełny znajduje się w momencie najnormalniejszego porostu; lecz ponieważ i ta pora z powodu utrudnionej dostawy, byłaby może niedogodną dla tutejszych rolników, właściwiej by było skorzystać z chwili jarmarku wełnianego, który każdego prawie producenta na targ wełny sprowadza. W końcu nastrocza się jeszcze i ta uwaga, że obecnie przy różnorodnych kierunkach przyjeżdżających do chłodzi owiec, nader trudnym jest oznaczenie pierwszeństwa rasy. Na wystawie oprócz ras mięsnych będą zapewne przedstawiane okazy rasy: a) elektoralnej, b) negretti, c) rambouillet, d) elektoralno-negretti. Wyrzeczenie pierwszeństwa pomiędzy temi różnorodnymi okazami, dla sędziego jest niemożliwym. Ocenienie bowiem takie byłoby przesądzaniem pierwszeństwa je-

dnej rasy nad innymi — co właśnie dotąd jest przedmiotem sporu pomiędzy chodownikami owiec; w jakim to więc kłopotcie znalazłby się sędzia, skoro by mu przyшло stanowczo wyrzec o pierwszeństwie przez udzielenie tego jednego medalu złotego, który został przeznaczony bezwzględnie dla premiowania różnorodnych owiec, i jakie rozmaite ztąd, może arcysłuszne, mogłyby powstać reklamacje. Wszakże każda z tych ras w wysokim stopniu udoskonalenia, może być w swoim rodzaju typem odpowiednim pewnym warunkom ekonomicznym i rolniczym w danej miejscowości. Otóż mojem zdaniem, trudność ta może być pokonana w taki sposób, że dla okazów każdej z tych ras oddzielne mogły być przyznane nagrody, albo też owce współzawodniczące pomiędzy sobą byłyby w czasie wystawy strzyżone w stanie wełny nie mytej (en suint) i wówczas te sztuki byłyby za cenniejsze uznane, w których przy równej cienkości włosa i równej normalności w charakterze wełny, okazałby się najwyższy stosunek wagi wełny do wagi żywej. Wszak tu nie chodzi o wyzyskanie próżnej chwały, ale o ostatni wypadek, czyli o najwyższą czystą intratę z chodowli owiec, a przeciż oczywistym jest, że dla wyrobienia i utrzymania organizmu zwierzęcia stosunek koniecznego pokarmu do wagi żywej zawsze jest jeden i ten sam. Ten ostatni środek wynalezienia i oceny pierwszeństwa, byłby może najbardziej naukowym dla chodowników owiec i nader ważnym dla rolnictwa; bo tym sposobem po kilkoletnich spostrzeżeniach, można by dojsć do przekonania się, która właściwie rasa owiec największe korzyści przynosi, to jest, za pośrednictwem której rasy owiec, spożyta pasza najkorzystniej zostaje spieniężona. *A. Z.*”

* (Banki). *St. Pet. Wied.* piszą, że w Kijowie, podobnie jak w Petersburgu i Charkowie, organizuje się towarzystwo wzajemnego kredytu. Projekt ustawy, ułożony przez p. Bunge, zamieszczony został w ostatnim numerze *Kijewlanina*. — *Odes. Wiest.* donosi, że na radzie miejskiej odeskiej wniesiono projekt założenia w Odesie banku dla właścicieli domów i banku mieszczan. — *St. Pet. Wied.* piszą: Bank publiczny finlandzki upoważniony został do wypuszczenia biletów wartości 15, 25 i 100 marek, czyli 3 rsr. 75 kop., 6 rsr. 25 kop. i 25 rsr. Właścicie będą to asygnaty prywatne, których kurs wewnątrz Finlandji wyłącznie będzie oparty na zaufaniu do instytucji bankowej.

* (Regulator). Od roku 1862, regulator głównego obserwatorium mikołajewskiego połączony jest przewodnikiem z elektromagnetycznym wahadłem głównej stacji telegraficznej. Podług tego wahadła, regulowanego w obserwatorium zapomocą prądu elektrycznego, jako wiernej skazowki, regulowane są codziennie zegary na wszystkich stacjach telegraficznych Cesarstwa, podług średniego czasu Petersburga. Komunikacja telegraficzna głównej stacji z obserwatorium nastąpiła w r. 1865 myśl ustawienia w admiralacji działu sygnałowego, połączonego przewodnikiem z wahadłem elektromagnetycznym głównej stacji. Dla regulowania zegarów w stolicy otąd codziennie w południe dawany bywa wystrzał z działu zapomocą elektryczności. Obecnie, przy urządzeniu telegrafu miejskiego, umieszczono zegar w narożnym oknie gmachu biblioteki publicznej, który także za pomocą elektryczności reguluje się z obserwatorium przez główną stację. Takież zegary umieszczone będą w gmachu sądu okręgowego, przy ulicy litejnej. Po ustawieniu zegaru mieszkańcy stolicy mogą regulować czas nietylko w południe, podług sygnałowego wystrzału, ale o każdej porze. (*St. Pet. Wied.*)

* (Szkoła rysunku w Wilnie). Otwarta niedawno w Wilnie szkoła rysunku dla przychodnich, widocznie postępuje. Podzielona ona jest na dwie sekcje, czyli klasy: rzemieślnicza i malarstwa. W pierwszej, wykładane są zasady rysunku i kreślone są figury geometryczne, pod kierunkiem p. Matwiejewa, a pod dozorem naczelnika szkoły Tratniewa. W klasie rzemieślniczej jest 70 uczących się, a w całej szkole około 120 osób obojej płci. Szkoła mieści się w jednym z domów gimnazjum wileńskiego przy ulicy zamkowej; klasa rzemieślnicza na dole, a klasa malarstwa na piętrze. W tymże samym gmachu, p. Tratniew urządził szkołę niedzielną dla rzemieślników, którym potrzebna jest znajomość rysunków. Dotąd uczęszczających do tej szkoły jest 15 osób, wyłącznie rzemieślników, malarzy, pieczętarzy i rzeźbiarzy. Hrabia Strogonow, kurator moskiewskiej szkoły technicznych rysunków, ofiarował wileńskiej szkole rysunku dwie paki rozmaitych figur i ornamentów gipsowych, które nadesłane zostały 25 marca. Obok zamiatowania i znajomości rzeczy pana Tratniewa, można spodziewać się wszelkiego powodzenia tego pożytecznego zakładu. (*Wil. Wiest.*)

* (Nikołajewski Wiestnik) jak pisze korespondent *Kron. Wiest.*, przy 60-cio-tysięcznej ludności miasta Nikołajewa z przedmieściami, zmuszony będzie

zaprzestać wychodzić, pomimo umiarkowanej ceny prętnicy, wynoszącej tylko 5 rubli rocznie, jeżeli miasto nie udzieli mu materialnej pomocy.

Kwestja luksemburska.

* *Wiedeń, 30 kwietnia.* Dzisiejsza *Die Presse* dowiaduje się o następujących szczegółach co do postawy rozmaitych mocarstw względem konferencji: Rosja, podając myśl zwołania konferencji, złożyła jednocześnie projekt programu, co do którego mocarstwa pośredniczące prowadzą obecnie między sobą układy, ażeby po osiągnięciu porozumienia, zaproponować ten program, jako wspólną propozycję, Francji i Prusom do przyjęcia. Według propozycji Rosji, konferencja londyńska, ma, jako konferencja *ad hoc*, zaprzętać się wyłącznie rewizją protokołu z r. 1839. Francja przeciwnie życzy sobie, ażeby na konferencji tej rozstrągnięte zostały nie tylko traktaty z r. 1839, lecz także traktaty z r. 1815 i traktat pokoju praskiego z r. 1866. Prusy nareszcie spodziewają się, że na konferencji tej uznane zostaną ich nabytki z roku zeszłego. (*Wolffs T. B.*)

* *Paryż, 29 kwietnia.* *Temps* ogłasza w dalszym ciągu oświadczenia i adresa francuzkie, przemawiające za utrzymaniem pokoju.—Podług *Patrie*, konferencja w kwestji luksemburskiej zgrupowała się prawdopodobnie w końcu przyszłego tygodnia. Jak skoro dzień otwarcia konferencji zostanie oznaczony, rząd zawiadomi o tem izby. (*Tamże.*)

* *Paryż, 30 kwietnia.* *Monitor* dzisiejszy pisze co następuje: W chwili gdy ostatnie wypadki w przedmiocie kwestji Luksemburga obudziły niejaki obawy co do utrzymania pokoju, armja francuzka znajdowała się, na skutek redukcji zaprowadzonych w r. 1865, na stopie niższej od normalnej. Z drugiej zaś strony, korpus okupacyjny meksykański zostawił w Ameryce 7000 koni, w tej liczbie 3,000 koni pociagowych, zastąpienie których było koniecznie potrzebne. Obowiązkiem przeto było rządu przedsięwziąć te środki ostrożności, które były niezbędne, mianowicie zwiększyć stopę normalną pułków, zakupić pewną liczbę koni i doprowadzić twierdze nadgraniczne do stanu obronnego. Tymczasem wiadomości pokojowe ostatnich dni skłoniły cesarza do wydania rozkazu, izby nie były przedsiębrane żadne dalsze środki uzbrojenia, ażeby nie dawać opinii publicznej żadnego powodu do nowych obaw i ażeby nie sprzeciwiać się nadziejom pokojowym. Liczba przeto koni, które mają być kupione, ograniczoną zostanie do niezbędnej potrzeby. Również żołnierze znajdujący się na urlopie, których miano powołać, pozostaną w swych domach. (*Tamże.*)

* *Nordd. A. Z.* pisze pod datą 30-go kwietnia: „Pocieszającym jest ten symptom, że pomiędzy samymi nawet francuzami zaczyna panować silna agitacja za utrzymaniem pokoju. Tak *Jour. des Débats*, który odznaczał się zawsze sądem bezstronnym, oświadcza obecnie z godną pochwałą otwartością, że obstawanie Prus za prawem trzymania załogi w Luksemburgu, nie jest bynajmniej pojmowane przez opinię publiczną we Francji w ten sposób, ażeby miano upatrywać w tem bezpośrednie wyzywanie Francji. *Jour. des Débats* oświadcza się ze swej strony z zupełną stanowczością z a tem, że ponieważ Luksemburg nie jest terytorjum francuzkiem, przeto kwestja luksemburska powinna być uważana jako sprawa ogólnoeuropejska.”

* *Berlin, 30 kwietnia.* Podług wiadomości ogłaszanych przez *N. Preus. Z.* i *Nordd. A. Z.*, uzbrojenia militarne we Francji prowadzone są dalej z dotychczasową gorliwością. *Nordd. A. Z.* dodaje do tego: Wśród wrzawy przygotowań wojennych, konferencja mieć będzie w dwójnasób trudne zadanie. (*Die Presse.*)

* *Nord* z d. 30 kwietnia pisze: Prawdziwy stan kwestji w tej chwili jest następujący: Przygotowują się do zbadania charakteru i rzeczywistego znaczenia traktatów z 1839, albo mówiąc jaśniej, punktu prawa podjętego przez Francję w przedmiocie zajęcia Luksemburga przez prusaków po rozwiązaniu związku niemieckiego. Jeżeli można dać wiarę *Berliner Correspondenz*, Prusy, dalekiemi będąc od odrzucania przychylniej interwencji i rad przyjacielskich wielkich mocarstw, postanowiły odstąpić od swojego prawa, jeżeli zapewniona im będzie „równa rękojmia tej, jakiej się pozbawiają”. Rękojmie tę widzą one w neutralizowaniu wielkiego księstwa, gdyż dla nich Luksemburg jest nie tylko wysuniętym naprzód posterunkiem przeznaczonym do strzeżenia granic niemieckich od strony Prus, ale przedewszystkiem granic pruskich na samym punkcie, przez który łatwo można zbliżyć się do nich. Niechby Luksemburg

uznany został przez Europę za kraj niepogwałcalny, Prusy widzieć się będą dostatecznie zastąpionymi z tej strony. Takie są oświadczenia *Berl. Corr.*

* *Berlin, 30 kwietnia.* *Nordd. A. Z.* z powodu korespondencji paryskiej, zamieszczonej w *Allg. A. Z.*, a donoszącej o zapowiedzianem ogłoszeniu kompromitujących Prusy dokumentów, powiada: Rząd pruski nie obawia się jawności, w ostatnich bowiem czasach pokazało się, do jakiego stopnia mogą dojść fałszerstwa. Nie byłoby zatem nic dziwnego, gdyby ogłoszono dokumenta uchodzące za akta gabinetu pruskiego, podczas gdy te wypływały tylko z fantazji wynalazcy. *Nordd. A. Z.* znajduje najsilniejszy argument dla pruskiego prawa okupacji w Luksemburgu po rozwiązaniu nawet związku, w terytorjalnym recesie frankfurckim z d. 20 lipca 1819, w którym powiedziano, że prawo załogi przeznaczone jest do obrony Prus i Holandji. (*Wolffs T. B.*)

* *Londyn, 30 kwietnia.* Lord Stanley wynurzył w izbie gmin nadzieję, że Francja i Prusy zgodzą się na konferencję, i że ta doprowadzi do pomyślnego rozwiązania sprawy, nie rękując jednak za to. Bliższych szczegółów nie mógł on udzielić. Pogłoska, jakoby królowa wypowiedziała gdzieś swoje zdanie co do kwestji prawa w sprawie Luksemburga, jest mylną. Na przypadek wojny Anglja pozostanie ściśle neutralną. (*Tamże.*)

Francja.

* (Kwestja reorganizacji armji.) Izby francuzkie będą musiały wkrótce przystąpić do rozpraw nad projektem nowej organizacji armji. Wiadomo, ile potrzeba było pracy i przerobień, izby doprowadzić ten projekt do takiego kształtu, ażeby doznał on pomyślnego przyjęcia ze strony francuzów, obstawiających mocno za swemi dotychczasowemi stosunkami militarnymi; nawet obecnie, gdy projekt do prawa w tym względzie znajduje się już od kilku tygodni w rękach komisji ciała prawodawczego, członkowie tej komisji porozumiewają się jeszcze z ministrem wojny i zaprowadzają wspólnie z nim ulepszenia i dołączają przepisy dodatkowe. Pomimo to, ogół projektu nie ma w izbach znacznej liczby stronników. Większa część przeciwników tego projektu nie chce wstrząsać istniejącą organizacją, nie chce robić zamiany tego, co się okazało dobrem w praktyce, na coś innego, co ma być w przyszłości lepszem. Propozycje rządowe mają oprócz tego przeciw sobie opozycję innego jeszcze rodzaju. Opozycja ta odrzuca wszelkie innowacje, mające na celu zreformowanie istniejących stosunków zgodnie z wymaganiami naszych czasów; wierna swym odrębnym doktrynom, chce ona upatrywać nawet w dziedzinie militarnej prawdziwy postęp jedynie w zupełnym przewrocie dotychczasowego systemu. Opozycja ta przeciwstawiła projektowi rządowemu swój własny projekt. Zasady tego kontr-projektu, podpisanego przez pp. Juljusza Simona, Juljusza Favre, Picarda, Henon'a, Magnin'a i Bethmont'a, wyrażone zostały bardzo dokładnie w następujących uwagach, które wnioskodawcy dołączyli do swej propozycji: „Nasza organizacja da się streścić w dwóch wyrazach. Armja stała ma być znieśliwa, lecz za to cała ludność powinna być uzbrojona. Uczyni ona Francję nieprzewycięzoną wewnątrz i da niezawodne rękojmie dla pokoju powszechnego, gdyż wojny zabiorcze staną się niepodobieństwem. Główne korzyści dla ludu są: konkrypcja i życie w koszarach zostaną usunięte, system dawania zastępców zostanie zniesiony; koszta utrzymania armji zmniejszą się o dwie trzecie części; życie rodzinne, stan małżeński, rolnictwo i przemysł nie będą już pozbawione najsilniejszej części ludności. Na obywatela nie będzie ciężkie żaden inny obowiązek, jak tylko pozostawanie w ciągu 14 lat przez 11 lub nawet przez 9 miesięcy pod sztandarami.” Sam kontr-projekt składa się z 17 artykułów, dosłowne przytoczenie których nie miałoby szczególnej wagi. Główne szczegóły zależą na tem, że od 20-go do 40-go roku życia, każdy francuz zdolny do noszenia broni, obowiązany jest do służenia w wojsku, i ma wywiązywać się z tego obowiązku w trzech klasach, z których pierwsza i trzecia powinny trwać po sześć, druga zaś ośm lat. Popisowi pierwszej klasy mają odbywać w pierwszym roku trzymiesięczny kurs rekrucki, a w ciągu pozostałych lat uczęszczać na 10-dniowe w każdym roku kursa repetycyjnego, znajdując się czasami na ćwiczeniach w strzelaniu i brać udział w manewrach, trwających trzy miesiące. Dla drugiej klasy przepisuje się uczęszczanie do szkoły repetycyjnej, znajdowanie się na ćwiczeniach w strzelaniu i braniu w ciągu jednego miesiąca udziału w manewrach; dla trzeciej zaś klasy przepisuje się tylko uczestniczenie w ćwiczeniach w strzelaniu. Jazda, artylerja i wszelkie specjalne rodzaje broni, złożone z ochotników i popisowych którzy wysłużyli swoje lata, mają tworzyć

stałe oddziały i pobierać wysoką płacę. Ma się rozumieć, że ten idealny plan organizacji militarnej, pozostający w rażącej sprzeczności z teraźniejszymi stosunkami faktycznymi, nie będzie wcale uważany przez izby francuzkie jako szacowny materiał. (*Nordd. A. Z.*)

* (Król grecki). *Marsylja, 28 kwietnia.* Parostatek grecki *Patria*, który opóźnił się z powodu burzy, przybył dziś rano do Marsylji. Król grecki odmówił przyjęcia honorów wojskowych. Wysiadł on w ratuszu marsylskim, a po odwiedzeniu kościoła greckiego, przyjmował u siebie zamieszkałych tu ziomek. Wieczorem król odjedzie do Paryża. (*Cor. H. B.*)

* (Dług papieżki). Uchwała parlamentu włoskiego, przez którą przyjęty został układ w przedmiocie przejścia części długu papieżkiego, miała po swej stronie większość 168 głosów, z liczby bowiem 226 obecnych deputowanych, tylko 58 głosowało przeciw. Zwrócić atoli należy uwagę na tę okoliczność, że bezwzględna większość w parlamencie włoskim, liczącym 491 członków, wynosi 246 głosów, a zatem nie cała półowa wszystkich członków brała udział w głosowaniu. *Italia* nie szczędzi pochwał dla izby za przyjęcie przez nią propozycji rządowej i wynurza jednocześnie nadzieję, że i przy dalszych rozprawach wyjdzie na jaw także sam duch roztropnego umiarkowania. (*Nordd. A. Z.*)

Korespondencja Dziennika Warszawskiego.

Lwów, 28 kwietnia.

Wezwanie hr. Beusta do ścisłego przestrzegania wijącej się emigracji.—Niesolidarność dzienników lwowskich.—Ostateczna rozprawa obżałowanego rusina.

U góry muszą mieć wskazówki uwijania się emigracji po Galicji w celu każdemu wiadomym (jak to słusznie *Dziennik polski* przypomniął, że Langiewicz nie dla walki z grekami, lecz w innej nadziei przebywa w Turcji), co z tego wnioskować można, że hrabia Beust zaważwał p. namiestnika do ścisłego dozoru takowej. Zwracam uwagę waszą, że i korespondent warszawski do *Narodówki* doniósł równocześnie coś podobnego, chociaż w sposób właściwy rządowi podziemnemu, który zwykł używać do wszystkiego wyraz: „mniemany.”

Dwa tylko mamy na cały Lwów dzienniki, a pomimo tego ani śladu solidarności nie można w nich dostrzec.

I tak kiedy dyktatorska *Narodówka*, każąc z góry wierzyć we wszystko co podaje, pod klątwą wyzucia z pod praw narodowych — niedowiarków, — zadaje kłamstwo *Dziennikowi Warszawskiemu*, a mianowicie jego korespondentem, jakoby nieprawdą było, że generał-uciekiniur Langiewicz przeszedłszy na mahometanizm, znajduje się w Turcji dla walki z grekami, gdyż według jej wiadomości zacerpniętych Bóg wie gdzie, znajduje on się na Węgrach w Szegedynie, dokąd za nim nieodstępna adjutantka jego Pustuwójtów pospieszyła; *Dziennik polski*, wbrew temu zaprzeczeniu przyznając jego pobyt w Turcji, prostuje jedynie, że jest tam nie dla walki z grekami, ale w nadziei czegoś innego, a co jest tem innym, łatwo się domyślić.

Pierwszy raz zdarzyło się mnie, a może i każdemu innemu, być przytomnym ostatecznej rozprawie, na której obrońca nie chciał bronić obżałowanego o zbrodnię zakłócania spokoju publicznego, tłumacząc się tem, że niepodobna mu jest taka obrona, gdyż ten sam pan obrońca bronił wielu już złodziei, którzy faktycznie o to przekonani byli. Dziwnem się wam wyda zapewne podobne twierdzenie p. obrońcy, lecz dziwić się nie będziecie jeżeli wam powiem, że ów obżałowany był — rusinem. (Stefan Korowiec, djak z Batiatycz, oskarżony, jak donosi *Gazeta Narodowa*, o to że „d. 27 listopada r. z. w młynie parowym w Kłodzku pod Kulikowem, agitował jawnie w duchu moskiewskim pomiędzy właścicielami i zapowiadał blizkie przybycie moskali do Galicji”).

Y.

Paryż, 24 kwietnia.

Rozmaite pogłoski. — Członek parlamentu północno-niemieckiego. — Rozporządzenia marszałka Niel. — Wiadomości z Florencji. — Cesarz i robotnicy świętujący. — Czartoryski i Mierostawski.

Wojna nie przestaje wydawać się nieuniknioną; nie znana jest tylko data jej wybuchu. Oznaczenie tej daty ma znajdować się obecnie w ręku Austrii. Zda się, że robione są w Wiedniu wielkie usiłowania dla skłonienia Austrii do oświadczenia się.

Jeden z członków parlamentu północno-niemieckiego złożył wczoraj wieczorem wizytę redaktorom

dziennika *Liberté*. Deputowany ten przybył z Berlina i mocno wszystkim zainteresował. Komunikuję wam prawie dosłownie jego rozmowę; pozna on ją, jeżeli przeczyta tę korespondencję, jest to bowiem polak. „Bylibyście, powiedział on, we Francji warjaci, gdybyście przypuszczali choć na chwilę, że Prusy mogą wycofać swe wojska z Luksemburga. Jest to całkiem niemożliwe, nie wiercie przeto temu ani dziś, ani jutro. Będziemy więc mieć wojnę, lecz Prusy nie cofną się. Francja przyspasabia uzbrojenia, które są znane Prusom, i z tego powodu te ostatnie odpowiedzą na to, tak iż za jakich pięć lub sześć dni dowiecie się o uruchomieniu wszystkich korpusów armji pruskiej.”

Marszałek Niel rozesał wszystkim dowódcom oddziałów okólnik, wzbraniający aż do nowego rozkazu uwalniania od służby wojskowej nawet tych żołnierzy, którzyby zapłacili wysoką sumę wykupną 3,000 franków. Jako powód do tego przytacza on tę okoliczność, że skład pułków nie jest kompletny.

Dowiadyujemy się z Florencji, że p. Rattazzi dał królowi Wiktorowi Emanuelowi formalne przyrzeczenie, iż nie będzie obstawał za redukcją armji włoskiej. Donoszą także, że Włochy dały Francji radę, ażeby pozostawiła w spokoju na jakiś czas kwestję luksemburską, aby dozwolić Włochom przygotować się do dania Francji, w razie potrzeby, skutecznej pomocy.

Stronnictwa tutejsze są w wielkim ruchu i usiłują wywołać meetingi; prefekt policji widział się zmuszonym do wzbronienia robotnikom świętującym zgrupowania się w pewnym oznaczonym dniu, gdyż zgrupowania podobne są zarodkiem przyszłych manifestacji politycznych. 40,000 krawców, 20,000 fryzjerów i 10,000 malarzy pokojowych świętuje od pięciu tygodni. Cesarz Napoleon, udając się kilka dni temu na wystawę, widział gęstą masę robotników, stojących na zewnątrz gmachu wystawy. Co to za tłum? za pytał cesarz prefekta. — Są to robotnicy świętujący; odpowiedział prefekt. — A więc, powiedział cesarz, jeżeli ci ludzie nie chcą pracować, potrzeba ich wypędzić z Paryża.

Hotel Lambert stał się nateraz ogniskiem nowych intryg; świeży senator austriacki, który zrzekł się swych roszczeń do korony polskiej ażeby zostać urzędnikiem, przyjmował podczas świąt wielkanocnych znaczną liczbę osób i przemówił do wychodźców w następujący sposób: „Przygotujcie się, gdyż jak skoro wybuchnie wojna pomiędzy Francją i Prusami, utworzone zostaną legjony polskie i zadacie z bronią w ręku kłamstwo mowie p. Bismarcka. Pamiętajcie, że Mierosławski i jego stronnicy są waszymi najzacieńszymi nieprzyjaciółmi, działającymi przeciw naszym projektom. Spodziewajmy się, że rok 1867 położy koniec naszej pielgrzymce.” I wszyscy poczeli krzyżeć: „Niech żyje jego królowa wysokość książę Władysław! Niech żyje pretendent!” Nikt nie krzyżał: Niech żyje senator! — Mierosławski ze swej strony zgromadził polaków będących członkami socjalistopatii i rzekł do nich: „Bacność! Przyszedł czas, w którym stanę znowu na czele was w czararce i zaprowadzę wasze zwyciężkie bataljony do samej Warszawy. Nie ufajcie Czartoryskiemu i jego szajce reakcyjnej, złożonej z waszych zawziętych wrogów, czynających jedynie na to, ażeby zostać urzędnikami austriackimi!” I wszyscy poczeli krzyżeć: „Niech żyje dyktator! Niech żyje socjalistopatia, będąca jedynym zbawieniem! Śmierć Czartoryskiemu i wszystkim białym!”

Paryż, 27 kwietnia.

Obecna sytuacja. — Wiadomości militarne: wielkie dowództwa. — Hasło dane prasie polskiej. — Dwudziestu dwóch polaków szpiegami.

Też same panują dotąd obawy, taż sama trwoga dziś co i przed ośmiu dniami. Kursa renty coraz bardziej spadają, *Monitor* zaś milczy. Lecz za to pisma póturzędowe i demokratyczne wcale nie milczą.

Obóz w Châlons został już prawie całkiem uorganizowany. Prusy nie chcą pozostać w tyle, uorganizowały także w Trewirze, o milę drogi od Luksemburga, obóz na 50,000 ludzi.

Wojskami w obozie Châlons dowodzić będzie generał Lamirault, który zastąpi marszałka Foreya, dotkniętego paralizem. Marszałek Mac-Mahon porobił już wszelkie przygotowania do opuszczenia Algierji. Generał Changarnier, który przeniesiony był do rezerwy w chwili zamachu stanu, wezwany został przez cesarza Napoleona do objęcia ważnego dowództwa, jest to bowiem najświetlejszy z generałów francuzkich; odpowiedź tego weterana nie jest jeszcze dotąd znana. Generał Fleury, adjutant cesarza, ma dowodzić naczelnie jazdą.

Komitet reprezentacyjny emigracji polskiej polecił gazetom *Czas*, *Gazeta Narodowa* i *Dziennik Poznań-*

ski, iżby podawały jak najczęściej wiadomości o ruchach wojsk ruskich, ażeby komunikować takowe dziennikom francuzkim i kazać uwierzyć w kombinacje sekretne pomiędzy Prusami i Rosją.

Zanim atoli wybuchnie wojna, dwudziestu dwóch polaków posłanych zostało z Paryża do Niemiec dla szpiegowania w rozmaitych kierunkach ruchu wojsk pruskich. Mają oni pozostać w styczności z niejakim Tańskim, który pełnił już podobne obowiązki podczas wojny krymskiej.

X.

Kronika sądowa.

Rozbicie poczty.

W początku listopada 1861 roku, około godziny 9 wieczorem, poczta wozowa, wioząca pieniądze i przesyłki pod strażą pocztyljona i konduktora, napadniętą została pomiędzy Opatowem a stacją Ostrowiec przez kilku uzbrojonych złoczyńców, którzy zadawszy ciężkie rany konduktorowi, wóz z końmi i wszystkim co znajdowało się na nim przemocą zabrali i uciekli. Tym sposobem dostało się w ręce zbrodniarzy, oprócz różnych przesyłek, przeszło 11,000 rs. w gotówiznie, biletach bankowych i listach zastawnych. Część jednakże tej szkody w pieniądzech i rzeczach wkrótce odzyskano, oprócz akt i korespondencji które sprawcy rozboju zaraz w lesie popalili, tak, że ostatecznie szkoda przez kasę powiatową poniesiona, czyniła 9,195 rs.

Zuchwały ten rozbój poruszył wszystkie władze nad bezpieczeństwem publicznym czuwające, ale poszukiwania policji, sądów i wojska długo pozostawały bez skutku. Bandyci nie zostawili śladów po sobie, a przelekniony pocztyljon który zaraz uciekł i poraniony konduktor, nie byli wstanie bliżej i dokładniej ich opisać.

Pomimo jednak braku wskazówek, zaczęły obiegać głuche wieści, że do wyprawy tej na pocztę musiał należeć niejaki Franciszek W., mieszczanin z tych stron pochodzący, zbrodniarz zuchwały i niebezpieczny, zbiegły z Tobolska, którego właśnie wszędzie śledzono i ścigano.

Sama przeszłość tego człowieka i śmiałość z jaką rozboju dokonano czyniły prawdopodobnymi te domniemania. Już od roku 1844 popełniał on liczne kradzieże, za które będąc na lat 10 do rot aresztanckich skazany i w twierdzy Zamościu osadzony, rzucił się tam na dozorujących żołnierzy, wydarł jednemu z nich broń i takową pozadawawszy im ciężkie rany, uśzedł z drugim przestępcą. Od tego czasu tułał się i kradł dalej aż do roku 1853, w którym znowu został schwyty i na mocy wyroku sądu wojennego, po przepędzeniu przez różgi, pozbawiony wszelkich praw, na lat 10 do robót ciężkich w twierdzach skazany i do Tobolska odesłany. Niebawem jednak i z tamąd uciec potrafił, przez lat kilka włóczył się po różnych gubernjach cesarstwa i właśnie w roku 1861 powróciwszy do królestwa, ukrywał się u różnych mieszkańców, prowadząc dalej swoje zbrodnicze rzemiosło.

Poszukiwany już jako zbiegły aresztant, tem silniej zaczął być śledzony z powodu podejrzeń o nową zbrodnię. Początkowe wieści niepewne zaczęły przybierać wyraźniejszy charakter i zamieniać się wprawne wskazówki. Znalazły się osoby, które widziały Szczepana M., mieszczanina z m. Sieciechowa, jeżdżącego po okolicy i przestającego z jakąś obcą kobietą i mężczyzną, którego uznawały za Franciszka W. wziętego przed laty do wojska. Córkę szynkarza z Kozienic opowiadały iż właśnie tacy ludzie wstępowali w grudniu 1861 r. do szynku ich ojca, i chcieli tam zmienić bilety bankowe 100 i 50 rublowe. Żydek Lejba W. widział ich także i doniósł o tem podoficerowi żandarmów, z czego ten ostatni wniósł, że owym nieznajomym mężczyzną jest właśnie poszukiwany zbieg z Tobolska.

Wpadłszy raz na ślad prawdziwy, zaczęto badać mieszczanina Szczepana M., ale ten nie przyznawał wcale, aby zwykłym jego towarzyszem był Franciszek W. Widocznie jednak kłamliwe tłumaczenie się jego i niezgodne z zeznaniem własnej żony, zwiększyło tylko podejrzania i silniejszą zwróciło na niego bacność. Naciskany wrzeszcząc z różnych stron i śledzony na każdym kroku, zgłosił się sam do komendanta żandarmów, wyznał że nieznajomy który z nim często przestaje jest rzeczywiście ściganym Franciszkiem W. i udzielił takich o jego osobie wskazówek, że zbrodniarz ten w niespełna dwa miesiące po rozbitciu poczty, został schwyty. Ze zrabowanych pieniędzy znaleziono przy nim już tylko 160 rs., oraz dwa fałszywe świadectwa na obce nazwiska, jakoby przez wójtów gmin wydane, i arkusz stemplowego papieru z przyłożoną na nim pieczęcią wójtowską.

Ujęty przestępca przyznał się do wszystkiego, wydał współników w rozbitciu poczty i tych którzy go u-

krywali. Z jego tłumaczeń się, z tłumaczeń innych współzbrodniarzy, brata jego Tomasza, z zeznań licznych świadków i z tłumaczenia wrzeszczącego samego Szczepana M. wykazało się, że ten ostatni najwięcej pomógł mu do ukrywania się, a nawet korzystał z owoców zbrodni.

W kilka lat po ucieczce z Tobolska, bo dopiero na wiosnę 1861 r. przybył Franciszek W. do m. Sieciechowa do brata swojego Tomasza, który przedstawił go wkrótce Szczepanowi M. jako brata i dymisjonowanego żołnierza. Niebawem weszli w bliższe stosunki, Franciszek W. to przebywał chwilowo w Sieciechowie. To niewiadomo dokąd wydał się. Na jesieni, właśnie po wypadku rozbitcia poczty, zjawił się znowu w Sieciechowie i ze Szczepanem M. jeździł po swojej żonie a właściwie tylko nałożnicę Katarzynę. W tej podróży popasali w Kozienicach w obozie, gdzie, gdy płacił biletem 100 rublowym, wydano mu z niego tylko rub. 10, a resztę zatrzymano grożąc, w razie upomnienia się, zaskarżeniem. Powróciwszy do domu w troje, przywieźli z sobą cukru, herbaty, araku, wódek, mięsiva i wiele innych przedmiotów. Franciszek W. dał zaraz bratu 225 rubli, a Szczepanowi M. 50, do których kochanka dodała jeszcze 25, za ukrywanie ich u siebie przez tydzień. W tym to czasie Franciszek W. chodził do Radomia po paszporta, gdzie za dwa owie znalezione przy nim świadectwa wójtowskie dał urzędnikowi rządu gubernijaego Wiktorowi U. 250 rs. gotówką i sześć listów zastawnych po 150 rs. Te fałszywe świadectwa oglądał zaraz Szczepan M. jako umiejący czytać, i wraz z nimi wywiózł Franciszka W. dalej, gdyż mu groziło niebezpieczeństwo, a w Brzeźnicy przedstawiał go nawet za „swojego siostrzeńca”. Niebawem jednak tenże Szczepan M., widząc że władze mają go w podejrzeniu i chcąc uniknąć zasłużonej kary, wydał sam żandarmem zbrodniarza, którego wprzód starannie ukrywał.

Podaliśmy tu tylko najogólniejsze zarysy tej obszernej i skomplikowanej sprawy, w której oprócz rozboju poczty, dochodzonych było mnóstwo innych występków i zbrodni, a samych obwinionych wprywano do niej 93. Z tych głównie rozbojnik Franciszek W., współnik jego Ludwik M., ów urzędnik Wiktor U. i dwóch jeszcze przestępców, poszło pod sąd wojenny i najcięższe poniosło kary. Inni wyrokami sądów zwyczajnych poskazywani zostali, w miarę ważności udowodnionych im przestępstw, na lżejsze albo surowsze kary, a Szczepana M. osądził senat ostatecznie na utratę niektórych praw i przywilejów i zamknięcie w twierdzy przez lat cztery.

M.

Sprawozdanie z chorób leczonych u zdrojowiska w Busku, w czasie pory kąpielowej roku 1866.

Gości zdrojowych było w ogóle 812 osób, pomiędzy temi leczącymi się 627, z tych leczącymi się własnym kosztem i za reskryptami Kom. Rząd. Spraw Wewn. 540, a kosztem szpitala św. Mikołaja osób 87; pomiędzy nie leczącymi się było dla towarzystwa chorych i zwiedzających zakład kąpielowy razem osób 70, dla usługi 115. Powiększa liczba osób stanowiła 333 rodzin. Na 627 leczącymi się było: mężczyzn 253, kobiet 217, dzieci 157. Pod względem stanu pojedynczych rodzin, podzielićby można gości zdrojowych w następujący sposób: właścicieli ziemskich i dzierżawców 94, miejskich większych 36, duchownych 12, rodzin lekarskich 9, wojskowych wyższej rangi 17, urzędników 70, artystów 2, nauczycieli 7, ucni szkolnych 11, rodzin aptekarskich 5, trudniących się handlem i przemysłem 65 (do tych należą z małym tylko wyjątkiem prawie sami starozakonni), rękodzielników 5. Chorzy leczący się w szpitalu św. Mikołaja należeli do stanu właścicińskiego, rękodzielniczego i wojskowego rang niższych. Z lekarzy leczących się wyszczególnimy: dra Olsiewicza z Andrejewa, doktorów: Pawlucja i Dobrzyckiego z Warszawy i Zalewskiego z gub. grodzieńskiej. Pod względem pochodzenia rodzin zauważyliśmy następujący stosunek: z gub. warszawskiej, petrokowskiej i kaliskiej 121 rodzin (pomiędzy temi z m. Warszawy 61, z Petrokova 3, Kalisza 2); z gub. radomskiej i kieleckiej 151, (pomiędzy temi z m. Radomia 19, z Kielc 20); z gub. lubelskiej i siedleckiej 29, (pomiędzy temi z m. Lublina 8); z gub. płockiej 11, suwalskiej 1, łomżyńskiej 1, grodzieńskiej 8, mohilewskiej 1, kijowskiej 3, wołyńskiej 3, z Krakowa 2, z w. ks. poznańskiego 2.

Choroby, jakie na osobach leczących się u zdrojowiska w Busku w r. 1866 zauważyłem, dadzą się odnieść do następujących głównych działów:

1. *Złoty (skrofuty)*. Chorych należących do tego działu było w ogóle 224, z tych uleczono się w zupełności 74, doznało polepszenia 106, pozostało bez ulgi 44. Zdrój buski jest nadzwyczaj skutecznym w

